

չունենալու: Մեր թեմական դպրոցները դուրս են թողնում այնպիսի թեմական, անփորձ, բայց գո-
ռող էականներ, որոնք ոչ ցանկանում են դործնա-
կանապես փորձվել մանկավարժության մեջ, ոչ
կամենում են լսել իրանցից փորձված ուսուցիչ-
ների խորհուրդները և մինչև անգամ ծաղրում են
այդպիսիներին՝ «չեղանակայ, փտած» և այլ այդ-
տեսակ անուշանքով մկրտելով նրանց: Հարկավոր
է տեսնել թե ինչպես այդ պարոնները որ և է
երկու ամիս ծառայելուց յետոյ՝ կարծում են թե
մանկավարժական ամբողջ հմտությունը իրանցից
պրծել են և ուսուցչական խորհրդի մեջ ևս ինք-
նավարտ ձևով ճառում են չիմ երկու ամիսվա
ծառայության փորձը ցույց տալուց, որ այս ինչ
հարցը այսպես պետք է լուծվի... դժբաղդ մար-
դիկ, որոնք կարծում են թե երկու ամիսվա մեջ
այնքան են փորձվել, որ լինենք էլ կարող են
տալ... Կենսիկ մեջ ևս նոյնպես ճարպիկ են մեր
«նոր ուղիներ», երկար բարակ մտածել չը կայ և
շատ անգամ այնպիսի անփորձություններ են ա-
նում, որ մարդ ապշած է մնում: Մարդու սիր-
տը դրանց տեսնելիս ճնշվում է, արդեք սրանք
պետք է լինեն մեր մանուկների դաստիարակները,
մտածում էք դուք, սրանք, որոնք զեռ իրանք
անպիսի կարիք ունեն դաստիարակելու, որոնք
երկար միջոց պետք է անցկացնեն, մինչև կենա-
լի դուռն չհղկվեն ծանօթանալու իսկ հասարա-
կությունը քննադատում է ուսուցչի արած իւրա-
քանչիւր սխալ քայլը, գալթակողում է, յուսա-
հատում է, սկսվում է բողբոլ, առաջ են գալիս
թայֆաներ, գործը ուռչում, մեծանում է և իւր-
ուրույնություններ, անախորժություններ աղբիւր
դառնում:

Ի դէպս՝ թայֆաների մասին: Մեր մեջ ա-
ռանց գործի մեջ չա՛ն ունենալու մարդիկ թայ-
ֆայ չեն կարողում: Ողբան և անարդարություններ
հայտնվել մեկը մեր մեջ, որքան և մի համակրե-
լի հիմնարկություն մեծավել ոչ որ ձայն չի տալ,
կամ իրապես չի բողբոլ, բայց եթե այդ հիմնար-
կության մեջ ծառայող թեկուզ գործին անըն-
դունակ և նոյն իսկ կեղեքել մեկին կամենան
դուրս գցել՝ ահա նրա ծանօթները, բարեկամե-
րը մի թայֆայ կը կաղմնեն և ահալին դաժնալով
կը բարձրացնեն: Օրինակի համար՝ մի քաղաքում
մի տարի ուսուցչական խումբը մեծ մասամբ ան-
փորձ ջանքերից էր բաղկացած: Այդտեղ գտն-
վում էր և մի հիմնարկային գալթ, մի ճարպիկ անձ-
նաւորություն, որ քամելն ունեն գիտէր իր ուղ-
ղությունը և գոյնը յարմարեցնել բոլորի պահան-
ջին և դրամ կորուցելու յարմարություններ: Ուսուց-
չական անփորձ խումբն ընկնում է այդ «գոր-
ծողի» ձեռքը: «Գործողը» ամեն կերպ թող փը-
չելով կարողանում է նրանց համոզել, որ ինքն և
իր բարձրագույնը պաշտպաններն ամենագոր
են քաղաքում, թե դրանց ուսուցիչ պահելն ու չը
պահելն էլ իր ձեռքին է և այն: Խումբը ոտքով-
գլխով անձնատուր է լինում «գործողին» և ու-
սումնաբանական գործը երկրորդական համարե-
լով ամբողջ գիշերներ լուսացնում է կադրի
և վախ խաղալով և նոյնպես «գործողի» թեթե-
ւեանքը սովորած՝ կանաչ սկզբին հերոսություն-
ները կատարելով: Անցաւ տարին: Գարնանական
վարչությունը նկատեց, որ դպրոցի ծրագրում
թղթախաղի, կադրի և վախի դասեր չը կան,
ուսուցիչները, որ պարոններն իրանց սովորածն
ուրիշ չըմտնում առանցիկ, իսկ ինքը ցանկացաւ
հրաւիրել մի այնպիսի խումբ, որ կարելի լինէր
աշակերտներին դաստիարակել: Ըմբոստ, մեծա-
խօս, քնահատ ուսուցիչները վարչության գահէն
տարել էին: Բայց ահա հիմնաւորը գայլը և նմա-
նները վրդովվել, վրեժառորդել են, ինչ կը նշա-
նակէ այդպիսի մի «ուսուցիչներ» խումբ արձակել:
«Թողէք, ասում են, մեր պաշտպանեալները քնա-
հատ լինեն, ինչ միտա, որ դասի ժամանակ փոր-
ին էլ քնեն, ինչ միտա, որ նրանք թուղթ խա-
ղալով են պարտվում, իրանց փողն են փչացնում»
— ուրիշին ինչ գործ կայ» և այլն: «БЫЛО ОН
СМЪЛШО. ЕСЛИ ОН НЕ БЫЛО ТАКЪ ГРУСТНО»: Բայց
մեր ուսուցչական խմբիկի գլխավոր թշնամին
դիտարկւմնան է: Իւրաքանչիւր հիմնարկություն
անկարող է գոյութիւն ունենալ, եթէ նրա մեջ
կարգ ու կանոն, մեծ և փոքր չը կայ, իսկ մեր
ուսումնաբաններում այդ բանն աւելորդ է համար
վում: Ի հարկէ, ցանկալի էր, որ մեր ուսուցիչ-
ներն այնքան պարտաճանաչ լինէին, որպէս զի
առաջ-ուսուցիչը ոչինչ չը կարողանար ասել նը-
րանց դէմ, բայց այժմ՝ երբ առաջ-ուսուցիչը դէմ
գործված իւրաքանչիւր ընդդիմութիւն իմաստա-
կան իրողից քաջութիւն է համարվում, ուրեմն

զեռ երկար պէտք է կարգ ու կանոնի կարօտ
մնանք: Դիտեցէք ձեր չուրջը և եթէ կարող էք,
ցույց տուէք մի քաղաք, որտեղ ուսուցիչներն և
առաջ-ուսուցիչը, սրա և հոգաբարձութեան մեջ վե-
ճեր և կռիւներ չը լինէին: Եւ սա մի այնպիսի
ժամանակ, երբ մեր դպրոցի հակառակորդները՝
նրա կործանումն են ցանկանում: Այսպիսի
տխուր վիճակի մեջ գործերի դրութիւնը մնա-
լէ կարող: Թող հայ հասարակութիւնը ամենու-
րեք թօթափէ իրանից կորստաբեր անտա-
րեքութիւնը և թող չը տայ, որ զանազան
բաղադրանքներ, պղտոր ջրում ձուկ որսացող-
ները, աղբակներն համար հասարակական հայ
մուրադներն ձեռքում խաղալիք դառնայ ու-
սումնաբանը, որի վրա բնականաբար մնը սո-
վոր ենք դնել մեր լաւագոյն յոյսերը:

ՆԱՄԱԿ ԲԱԹՈՒՄՈՅՑ

Օգոստոսի 16-ին

Մի բանի օր էր, ինչ որ մի ամբիկացի Դ.
Դրէշ, փառաւոր բեկլամներով յայտնում էր քա-
ղաքին, որ պիտի ցույց տայ Էդիսոնի ֆոնօգրա-
ֆը, ամենակատարեալագործված դրութեամբ, որով
հասարակութիւնը միջոց պիտի ունենայ Ալե-
քիս Պատտի, Լուկիայի, Կոնստանտինի, և
ուրիշ բազմաթիւ նշանաւոր երգիչներին և ներ-
կայից. ահադին խառնուրդ լինէր բազմութեամբ:
Առաջ է գալիս պ. Դրէշ և յայտնում, որ ինքը
չէ եկել փող տանելու, այլ թէ ծանօթացնելու
աշխարհին երեկի Էդիսոնի նշանաւոր գիտն-
կան:

Սկսվում է սենսոր. բայց ինչ խայտառակու-
թիւն. Ներսիսեանի վեց տարի առաջ ցույց
տուած ֆոնօգրաֆը անհամեմատ բարձր, պարզ և
որոշ արտասանում էր ձայները, քան այժման
տեսածները: Ամբողջ 16 երգերի ժամանակ ոչ մի
բառ մաքուր չարտասանվեց. լսվում էր միայն մի
թոյլ և անորոշ լազոյց, բոլորովին նման ֆե-
րենցու անխնային իւր քսած արաբայի ձոճո-
ցին:

Հասարակութիւնը, մանաւանդ նրանք, որոնք
տեսել էին Ներսիսեանին, վրդովում էին. լքա-
վում էր անընդհատ ծաղրական ծիծաղ և չվկոց:
Ուրեմն պարոնը եկել էր ոչ թէ մեզ ֆոնօգրաֆի
հետ ծանօթացնելու, այլ փող վաստակելու հա-
մար: Նա այդպիսով ոչ թէ միայն ծանօթացնում
էր մեզ հոգաւորաւ գիտնիկ, ևս, այլ կատարեա-
լապես անպատեւում էր Էդիսոնին, մի և նոյն ժա-
մանակ խաղը ու խայտառակ անելով աշխարհա-
հաշակ երգիչներին և երգչուհիներին: Ինչ որ պ.
Դրէշ Ալեքիս Պատտի երգն էր համարում, ա-
մենայն նոյնութեամբ կարող էր մի վեց ամա-
կան այդ կատարել, եթէ միայն պարոնը բարե-
հաճէր նրա միտքից բռնած մի քանի բառէ բե-
մի վրա ման ածելու:

Որովհետեւ պ. Դրէշ Կովկասի միւս կողմերը կը
գնայ, ուստի մենք պարօք խորհրդը ենք տալիս
այն մարդկանց, որոնք տեսել են Ներսիսեանի
ֆոնօգրաֆը՝ չը գնան այժմանը տեսնելու:

Ա. Ա.

ՆԱՄԱԿ ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏԻՑ

Օգոստոսի 12-ին

Երևանի թեմի եկեղեցական-ծխական դպրոցնե-
րի աւելի նախաձեռնութեամբ այսօր եկեղեցու
գաւթում ժողով կայացաւ: Արժ. հայր Մեկեան,
հիմնաւոր կերպով բացատրելով ծնողների պար-
տաճանաչութեան կարեւոր և օգտաւէտ հետեանքը
գէպի իրանց որդիքը—դէպի ապագայ սերունդը,
յորդրեց ժողովականներին լուրջ կերպով մտա-
ծել ուսման գործի մասին: Դատ ուրախալի է և
մինչև անգամ շնորհակալութեան արժանի, որ
հայր տեսչի առաջարկութիւնը արդիւնաւոր հե-
տեանք ունեցան: Հէնց նոյն ժողովում, տանու-
աւելի ներկայութեամբ, արձանագրվեց և ստորե-
գրվեց հետեւեալ հասարակական վճիռը.—երկու
դպրոցները հիմնովին շինվին: Այդ շինութիւննե-
րի ծախսը հոգաւոր համար (որը մօտաւորապէս
ենթադրում են 8,000 ռուբլի), հասարակութիւնը
որոշեց ու. Աստուածածին եկեղեցու պատրաստի
գրամադրութիւն 3,000 ռուբլին յատկացնել շինու-
թեանը և տալ դպրոցներին շինութեան հոգա-
բարձրութեան, իսկ պակասորդ մնացեալ 5,000
ռուբլին ժողովաւորը պարտաւորվեց ինքը լրա-
ցնել: Այդ նպատակին իրագործելու համար, հա-
սարակութիւնը առանձին վճիռով մարդիկ ընտրեց

ծխականներին հինգ դասակարգի բաժանել և ըստ
այնմ իւրաքանչիւր ծխականի կարողութեան հա-
մաձայն տուրք նշանակել, որը պիտի ժողովի
մի տարվա ընթացքում:

Նիւթական սղութեան պատճառով, ինչպէս
հոգաբարձութիւնը յայտնեց նոյն ժողովում, նա
մասնէն էր օրիորդաց դպրոցը փակել առաջիկայ
սեպտեմբերին: Այդ անպատաւեր և վնասակար
իրողութեան առաջն առնելու համար, ժողովուր-
դը զարձակ առանձին հասարակական վճիռով մի
քանի առանձին միջոցներ յատկացրեց դպրոցնե-
րին, որը մօտաւորապէս 500 ռուբլի ևս պիտի
աւելցնէ դպրոցների եկամուտի վրա: Այդպիսով
կարելի է յուսալ, որ առաջիկայ տարում փակվելու
չէ վաղարշագատում օրիորդաց դպրոցը:

Ինչպէս իւրաքանչիւր անհատի, նոյնպէս և հո-
գաբարձութեան բարոյական պարտականութիւնն
է, որ ինքն ևս ինքնաբերաբար դիմէ դպրոցների
համար կողմնակի արդիւնք ձեռք բերելու,—աշ-
խատէ թատրոնի շարունակութիւնը պահել, գրա-
կանական երեկոյթներեց օգտվել, նախընթաց
տարիներում աշակերտութեան ձեռագործները ի
վաճառ հանել և չը թողնել ցնցի կերակուր վի-
նել: Մենք հաւատացած ենք, որ այդպիսով թէ
հասարակութիւնը բարոյապէս օգտված կը լինի
և թէ դրանից դպրոցները շահ կունենան:

Հեղափոխութեան ժամանակ դպրոց փակել, դա ա-
ւելի քան ցաւալի և դատապարտելի գործ պիտի
համարել, մանաւանդ ներկայ դրութեան մեջ:
Իսկ յուսահատութիւնը արդէն թոյլ մարդիկներին
յատկութիւն է: Նաղդ փող ծախսելու ամեն
մարդ ընդունակ է, իսկ ընդհանուր և հասարա-
կական, մանաւանդ դպրոցական գործում ջանք և
աշխատութիւն է պահանջվում: Այսպէս ասելու
հետ, մենք չենք մոռնում հոգաբարձութեան
կրած նեղութիւնները, մանաւանդ վաղարշագա-
տի դպրոցների հոգաբարձութեան վիճակը:

Մ. Ե.

ՆԱՄԱԿ ՕՐԲՈՐԱԿԱՆՈՅՑ

Օգոստոսի 2-ին

Օրբորակերտ գիւղը գտնվում է Դավիթ գաւա-
ռակի մի ձորակում, որը չըբազմապէս է ծառա-
խիտ բլուրներով: Այս գիւղը բաղկացած է մօտ
142 տուն հայ բնակիչներից, որոնց գլխաւոր
պարագամուկն է արհեստը և առևտուրը: Ունենք
Օրբորակերտում երկու եկեղեցիներ՝ ու Զովհան-
նէս և ու. Աստուածածին անուններով: Սուրբ Զով-
հաննէսը հին շինութիւն է և ուսումնական: Ամեն
տարի, առհասարակ սուրբ Աստուածածին վերա-
փոխման տօնին, այլ և այլ տեղերից, բայց մեծ
մասամբ Արեւիկից գալիս են 40—50 հարուստ
ընտանեւներեց բաղկացած ուսուցիչներ, որոն-
ցից եկեղեցին ստանում է առաւել եկամուտ:
Բայց մեր Օրբորակերտը չունի տակաւին մի կա-
նոնաւոր ուսումնաբան և ուսուցիչ, այլ մինչև
այսօր տեղական մի տիւրացու եկեղեցից տարե-
կան 55 ռուբլի ստանալով, հնօրեայ դպրոցաւոր
միջ հաւաքած 50—60 աշակերտներ, դաս է ա-
ւանդում հին, փտած ձեռով, այսինքն կարդացնում
է Սաղմոս, Նարեկ, Հին-Կտակարան և այլն: Ա-
շակերտները բխում են ոչ թէ դարգանում են:
Նորիս վերջապէս գործակալ Թովմանէս քա-
հանային աջողկեց համոզել տեղիս ժողովրդին
առաջիկայ տարվա համար բանալ միջանաւ ե-
կեղեցական ծխական ուսումնաբան և հրաւիրել
մի արտօնաւ ուսուցիչ: Այդ նպատակով շատերը
չը խնայեցին առատաբէն խոտանայ իրանց լու-
ման: Ուրախութեամբ պէտք է ասել, որ մեր ժո-
ղովրդը ընդհանրապէս սկսեց ըմբռնել ժամա-
նակի ոգին և պահանջը, թողնել խուլ-մեռած
անկիւնը և ելնել լոյս աշխարհ: Նոր-նոր սէր է
ծնվում դէպի ուսումնաբանական գործը մի քանի
առաջնակարգ «ուսուցիչ» անձնաւորութիւնների
մեջ, որոնք առաջ սահմանափակում էին գոր-
ծունեութեան ասպարէզը և թուլացնում ժողովր-
դի ոյժը: Օրինակ. մի երկուսը չէին կամենում
վճարել իրանց վրա նշանակած դրամը, ասելով՝
«Ես կարդացող երեխայ չունիմ, ինչի ուրիշ հա-
մար փող մսխեմ»: Իսկ մի ուրիշը, որպէս զի
տիրացուն իր 55 ռուբլի ուճկից չը դրկի, ա-
սում էր՝ «Ինչի վարժապետ, ինչի դպրատուն» էլ
ինչ կօնիք:

Զուրկ ենք ներկայումս համարել հոգեկան
միջթարութիւնից, որովհետեւ Մովսէս քահանայի
խոր ծերութիւնը արդեւում է նրան կատարել
պաշտօնակատարութիւնը: Տղէտ տիրացուները
աշխատում են քահանայութիւն ձեռք բերել:

Սրանից չորս ամիս առաջ տեղի ունեցաւ այս-
տեղ մի անմեղ սպանութիւն: Երկու տարվա ա-
մուսնացած մի երիտասարդ, օրը ցերեկով խեղ-
ղեց իր կնոջը: Զոհին չուանի վրա կախ թողած
նա վաղեց դրացիների մօտ, ուղենալով հաւատաց-
նել, որպէս թէ ինքն կինը տանը մենակ գտնե-
լիս ժամանակ անձնասպանութիւն է գործել:
Բայց խիտ քննութիւնից յայտնվեց, որ չապա-
գործ երիտասարդը մի ուրիշ դրացի կնոջ հա-
սիրահարութիւն հաստատելով, պայման են կա-
պել իրանց միջ թէ երիտասարդն իր կնոջ, կինը
իր մարդուն սպանելով, միջոց ունենան իրար
հետ ամուսնանալու: Եւ երիտասարդը այրի մա-
րը տեղեկութիւն ունեցել է, երբ այդ չար հեռե-
ւանքի սպասող միտքը յղացել է իր օրդու սըր-
տում: Մայրը և որդին բանտարկված են արդէն
Բախլումում:

ՆԱՄԱԿ ԿԱՂԱՊԱՆՈՅՑ

Օգոստոսի 12-ին

Կաղապանի բնակիչների միջամասնութիւն
կազմում են տեղացի հայերն ու տաճկիները
փոքրամասնութիւնը եկւոր հայեր են, մեծ մա-
սամը Ալեքսանդրօպօլից գաղթած: Բնիկ հայեր
ստատիկ թիւերմով, կեղտասէր, նախապաշար
մունքներով տողորված մարդիկ են, որոնց համար
թիւերը ին ամեն կերպ հանդիսաւոր կաղմում է
փառք և պարծանք (բացառութիւնները շատ ան-
շնան են): Ուսումնաբանի Բարեգործական ընկե-
րութեան ճիւղի պահպանութիւնը ծանրացած է
գրեթէ, բացառապէս, եկեղեցիների վրա: Ուսումնա-
բանի չէնք բոլորովին անյարմար է և աւելի նը-
ման է ոչխարանոցի՝ քան ուսումնաբանի: Ձեռ-
նարկի են մի ահալին եկեղեցու շինութեան
բայց կարողութիւնից դուրս ձգտում ունենալով
եկեղեցու պատերի մի մասը միայն բարձրացնել
թողել են, երեկ, այդպէս էլ կը մնայ մինչև «Գրի-
ստի երկրորդ գալուստը»: Ունեն երեք քահանայ
որոնցից վերջինը անցեալ տարի ձեռնադրվեց:
Գա ուսումնաւարտ է Ներսիսեան դպրանոցից
ափսոս միայն՝ որ զրանից ևս անկարելի է ամի-
կալել ժողովրդի լուսաւորութիւնը... Առաջ քան
նան 80-ամեայ մի հարուստ, բայց քափաղանց փ-
ղասէր ծերունի է: Երկրորդ քահանան մի նոյնպի-
սի ծերացած անձնաւորութիւն է: Նա հիւանդու-
մաւով և մեր հին անապատականների դէմք
կորդ անպատասխան մարդ է, որի դէմ և գլխա-
ւորապէս ուղղված են առաջ-քահանայի կամայական
նուրթնները:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐՆԵՐ

Գերասաններ և գերասանահիներ հրաւիրե-
համար թատրոնական կոմիտէի կողմից Կ. Պոլի
ուղարկված դերասան պ. Պետրոսեանց օգոստոսի
18-ին վերադարձաւ թիֆլիս: Պ. Պետրոսեան
հետ եկան դերասանուհի տ. Սիրանոյշ և Կո-
պ. Կուրեան:

«Тифл. Листок» լրագրին Պետրոսեանցի
զորդում են, որ շուտով արքունական երկաթ-
ղիների ժամանակաւոր վարչութեան մեջ կը
քննվի Անդրկովկասեան երկաթուղու տնօրէն
նշանաւոր կերպով պակասեցնելու հարցը:

Երեքշաբթի, օգոստոսի 20-ին, «Нов. Огосд»
լրագրի խօսքերով, մեր քաղաքի հացթուխները
գահգահ ներկայացրին քաղաքային վարչութեա-
նը հացի գին բարձրանալու դէմ: Հացթուխները
իրանց գահգահ մեջ բացատրում են, որ ի
նկատի ունենալով աղբիւր այժման դիմը, իրանք
չեն կարող լաւ հաց թխել վարչութեան որոշած
տակարար և խնդրում են վարչութեանից քննել
գործը և ապա բարձրացնել թխած հացի տակ-
սան:

«Нов. Время» լրագրը հաղորդում է, որ Պե-
տրոսեանցի հոգեւոր վարչութիւնը մտադրութիւն
ունի գնել Կովկասում մեղրապահութեան համար
պիտանի ազատ հողեր՝ եկեղեցական մոմերի հա-
մար բաւարար քանակութեամբ մեղրամոմ ստա-
նալու նպատակով:

Օգոստոսի 18-ին, կիրակի օր, ինչպէս մեզ զե-
րում են ԿՅՁՈՐԻՑ, այդտեղի բոստոնում կայացաւ
սիրողների ներկայացում ուսուցչին լեզուով, բա-

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ի Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր

8—12 (*l.* 2.)